

دستورالعمل اجرایی

کمیته هماهنگی، پشتیبانی و توسعه آموزش و پرورش استثنایی

مهرماه ۱۴۰۰

یکی از مهم‌ترین مأموریت‌های آموزش و پرورش، فراهم نمودن فرصت‌های برابر آموزشی برای همه کودکان واجب‌التعلیم است که در اسناد بالادستی از جمله؛ سند تحول بنیادین آموزش و پرورش^۱ بر آن تأکید شده است. از آن‌جا که هدف از آموزش و پرورش کودکان و دانش‌آموزان استثنایی، فراهم آوردن فرصت‌های مناسب و امکانات آموزشی جهت استفاده حداکثری آنان از توانایی‌های شناختی، حسی، جسمی، رفتاری و اجتماعی می‌باشد و عدم توجه به تعلیم و تربیت آنان موجب زیان‌های اجتماعی و اقتصادی برای جامعه خواهد شد، همکاری همه ارکان تعلیم و تربیت برای دسترسی به آموزش و پرورش با کیفیت، ضروری و لازم است. بدیهی است این هم‌افزایی، پوشش تحصیلی حداکثری، ارائه خدمات مناسب و کافی به تمامی افراد واجد شرایط تحصیل در مدارس استثنایی و تلفیقی- فراگیر و پاسخگویی به نیازهای کودکان و دانش‌آموزان استثنایی را در پی خواهد داشت. به همین منظور در سطح ستاد، بر اساس مصوبه مجلس شورای اسلامی و اساسنامه سازمان، شورای سازمان آموزش و پرورش استثنایی که یکی از ارکان مهم سازمان و ریاست آن بر عهده مقام عالی وزارت می‌باشد، به صورت مستمر تشکیل و برنامه‌ها و مسایل مربوط به کودکان و دانش‌آموزان استثنایی مورد بحث و بررسی قرار گرفته و راهکارهای مناسب اتخاذ می‌شود. به منظور تسری این امر به استان‌ها و مناطق و با استناد به مصوبه سی و سومین جلسه شورای سازمان آموزش و پرورش استثنایی، مورخ ۱۴۰۰/۴/۸ "کمیته تخصصی هماهنگی، پشتیبانی و توسعه آموزش و پرورش استثنایی" ذیل کارگروه توسعه مدیریت در سطح استان، شهرستان، ناحیه / منطقه تشکیل می‌شود، تا بخشی از خلاء ناشی از عدم وجود ساختار سازمانی آموزش و پرورش استثنایی، در ادارات آموزش و پرورش شهرستان‌ها و مناطق جبران و در چارچوب قوانین و مقررات و برای حل مسایل، تصمیمات مناسب اتخاذ نماید. این کمیته با هدف ایجاد هماهنگی و انسجام بین دستگاه‌های مرتبط با آموزش و پرورش استثنایی تشکیل می‌شود. امید است این امر، ضمن تسهیل فرایند اجتماعی شدن آموزش و پرورش استثنایی، امکان دستیابی به اهداف و مأموریت‌های آموزش و پرورش را در ابعاد گوناگون، بیش از پیش فراهم سازد.

۱. هدف کلان ۳: گسترش و تأمین همه جانبه عدالت آموزشی و تربیتی

هدف کلان ۵: افزایش مشارکت و اثربخشی همگانی در تعالی نظام تعلیم و تربیت

راهکار ۱-۸: اصلاح، ارتقا و تغییر نگرش به آموزش و پرورش به عنوان سازمان فراگیر و نیروی اثرگذار اجتماعی

راهکار ۹-۸: تعامل اثربخش با مراکز فرهنگی و اجتماعی

ضرورت:

با توجه به اهمیت و ویژگی‌های تعلیم و تربیت کودکان و دانش‌آموزان استثنایی، سازمان آموزش و پرورش استثنایی بر اساس مصوبه مورخ ۱۳۶۹/۹/۲۱ مجلس شورای اسلامی، تشکیل و به تبع آن، ادارات آموزش و پرورش استثنایی در مراکز استان‌ها تشکیل گردید.

با توجه به این نکته که اداره آموزش و پرورش استثنایی استان فقط در مرکز استان می‌باشد و نیازمند مشارکت تمامی بخش‌های اداره کل، ادارات شهرستان‌ها و مناطق و بخش‌های برون سازمانی، جهت پیشبرد اهداف و ارائه خدمات مناسب و کافی به نوآموزان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه است، در راستای ارتقای کیفیت و گسترش عدالت آموزشی، تشکیل کمیته هماهنگی، پشتیبانی و توسعه آموزش و پرورش استثنایی در سطح استان، لازم و ضروری می‌باشد. همچنین ساختار ادارات آموزش و پرورش استثنایی در سطح شهرستان‌ها و مناطق تعریف نشده و این امر، گسستگی بین ستاد استان و مناطق و عدم پیگیری برخی از تصمیمات و سیاست‌ها را سبب می‌شود. بنابراین ضرورت دارد متناظر با کمیته استانی، با مشارکت فعال ادارات آموزش و پرورش شهرستان، ناحیه/منطقه و سایر دستگاه‌های مرتبط، کمیته‌ای تشکیل شود تا زمینه گسترش اقدامات حمایتی و ارتقای کیفیت خدمات آموزشی، توان‌بخشی، پرورشی و تربیت بدنی کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از این رهگذر میسر گردد.

اهداف

- ✓ فراهم سازی زمینه مشارکت یکپارچه، نظام‌مند و شفاف تمام ارکان آموزش و پرورش و سایر دستگاه‌های دولتی در فرایند توسعه کمی و کیفی آموزش و پرورش استثنایی
- ✓ ارتقای کیفیت و بسط عدالت آموزش و پرورش و اجرای بهینه تمامی برنامه‌های آموزش و پرورش استثنایی
- ✓ کاهش تمرکز و حل چالش‌ها و مشکلات آموزش و پرورش استثنایی با بهره‌گیری از ظرفیت بومی و منطقه‌ای در سطح ادارات کل و مناطق آموزشی، بدون گسترش ساختار اداری
- ✓ کاهش فاصله صف و ستاد در هماهنگی و اجرای سیاست‌گذاری مسایل مربوط به آموزش و پرورش استثنایی
- ✓ ایجاد شبکه ارتباطی مؤثر و مناسب از سطح منطقه تا ستاد استانی و کشوری
- ✓ ایجاد فرهنگ سازمانی یکپارچه و شفاف برای حمایت از حقوق کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه

اعضای کمیته تخصصی هماهنگی، پشتیبانی و توسعه آموزش و پرورش استثنایی در سطح استان

به منظور تحقق اهداف مذکور، کمیته تخصصی ذیل کارگروه توسعه مدیریت در سطح استان، تشکیل می‌شود. اعضای این کمیته به شرح زیر می‌باشد:

۱. مدیرکل آموزش و پرورش استان (رئیس)
۲. رئیس اداره آموزش و پرورش استثنایی استان (دبیر)

۳. مدیر کل نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس
۴. رئیس پردیس دانشگاه فرهنگیان مرکز استان
۵. رئیس مجمع خیرین مدرسه ساز استان
۶. معاون پژوهش، برنامه ریزی و توسعه منابع اداره کل آموزش و پرورش
۷. معاون آموزش ابتدایی اداره کل آموزش و پرورش
۸. معاون آموزش متوسطه اداره کل آموزش و پرورش
۹. معاون تربیت بدنی و سلامت اداره کل آموزش و پرورش
۱۰. معاون پرورشی و فرهنگی اداره کل آموزش و پرورش
۱۱. رئیس اداره مشارکت های مردمی اداره کل آموزش و پرورش
۱۲. یک نفر صاحب نظر در امور کودکان با نیازهای ویژه
۱۳. رئیس انجمن اولیا و مربیان کودکان و نوجوانان مدارس استثنایی
۱۴. یک نفر از مدیران مدارس استثنایی
۱۵. رئیس مجلس دانش آموزی استان

تبصره ۱: اعضای بندهای ۱۲ و ۱۴ با نظر رئیس اداره آموزش و پرورش استثنایی استان و تأیید مدیر کل آموزش و پرورش انتخاب می شوند.

تبصره ۲: در صورت ضرورت و بر حسب موضوع از مسئولین سازمان ها و نهادهای مربوط دعوت بعمل آید. به ویژه ادارات و سازمان های زیر:

- ✓ دفتر امور اجتماعی و فرهنگی استانداری
- ✓ دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مرکز استان
- ✓ شورای شهر مرکز استان
- ✓ شهردار مرکز استان
- ✓ ستاد اجرایی فرمان حضرت امام (ره)
- ✓ صدا و سیما مرکز استان
- ✓ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- ✓ اداره کل بهزیستی
- ✓ اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- ✓ اداره کل کمیته امداد حضرت امام خمینی (رحمه الله علیه)

- ✓ اداره کل بنیاد شهید و امور ایثارگران
- ✓ اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای
- ✓ اداره کل راه و شهرسازی
- ✓ سازمان‌های مرتبط مردم نهاد استان

وظایف

- ✓ احصاء چالش‌ها، بررسی برنامه‌ها و مسائل مربوط به آموزش و پرورش استثنایی استان و اتخاذ راهکارهای مناسب جهت حل مسایل
- ✓ هدایت نظام‌مند امکانات مادی و معنوی جهت اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های آموزشی، مهارتی، توان‌بخشی، فرهنگی و اجتماعی آموزش و پرورش استثنایی
- ✓ برنامه‌ریزی جهت شناسایی و جذب کودکان و دانش‌آموزان استثنایی تارک تحصیل و بازمانده از تحصیل در راستای پوشش حداکثری
- ✓ برنامه‌ریزی جهت شناسایی و جذب کودکان دارای تأخیر رشد در راستای ارائه خدمات لازم جهت مداخله بهنگام
- ✓ برنامه‌ریزی جهت استفاده از ظرفیت صدا و سیما، رسانه‌های محلی و سایر سازمان‌ها و دستگاه‌ها جهت معرفی توانمندی‌های کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و اصلاح نگرش عموم جامعه نسبت به آنان
- ✓ مناسب سازی فضاهای تحت پوشش ادارات و سازمان‌های دولتی و عمومی جهت تسهیل بهره‌مندی و دستیابی کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از خدمات دستگاه‌های مذکور
- ✓ مناسب سازی فضاهای پیرامون مدارس استثنایی، مراکز مشکلات ویژه یادگیری و مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، جهت تسهیل دسترسی آنان به خدمات
- ✓ تعامل سازنده با سازمان‌ها و نهادهای درون و برون سازمانی در جهت بکارگیری ظرفیت آن‌ها، با انعقاد تفاهم‌نامه‌های مورد نیاز
- ✓ نظارت بر تشکیل و فعالیت کمیته هماهنگی و پشتیبانی توسعه آموزش و پرورش استثنایی شهرستان/ منطقه
- ✓ اخذ گزارش جلسات کمیته هماهنگی و پشتیبانی توسعه آموزش و پرورش استثنایی شهرستان/ منطقه و بررسی مصوبات و اقدامات، ارائه بازخورد و تقدیر از کمیته‌های فعال

فرایند اجرا

- ✓ ابلاغ اعضای کمیته استانی و رئیس کمیته شهرستان‌ها و مناطق، توسط مدیرکل آموزش و پرورش استان، صادر می‌شود.
- ✓ جلسات مستمر حداقل هر چهار ماه یک بار و بر حسب ضرورت، بر اساس درخواست دبیر و موافقت رئیس کمیته برگزار و گزارش جلسات به سازمان آموزش و پرورش استثنایی ارسال شود.
- ✓ دبیرخانه کمیته در اداره آموزش و پرورش استثنایی استان، مستقر می‌باشد.
- ✓ دبیر جلسه با همکاری اعضا و هماهنگی رئیس کمیته، با شناخت کامل و همه جانبه از مسایل آموزش و پرورش استثنایی، موضوعات و دستور کار سالانه جلسات را تنظیم و به کمیته ارائه می‌دهد.
- ✓ گزارش جلسات و تصمیمات متخذه، از طریق دبیرخانه و با امضای مدیرکل آموزش و پرورش استان به واحدها، ابلاغ می‌شود.
- ✓ برای تشکیل جلسات، حضور حداقل دو/ سوم اعضا ضروری است.
- ✓ دبیر جلسه موظف است در پایان هر سال گزارشی از مصوبات، تصمیمات و اقدامات کمیته تهیه و به سازمان آموزش و پرورش استثنایی ارسال نماید.

اعضای کمیته تخصصی هماهنگی، پشتیبانی و توسعه آموزش و پرورش استثنایی در سطح شهرستان، ناحیه / منطقه

متناظر با کمیته تخصصی هماهنگی، پشتیبانی و توسعه آموزش و پرورش استثنایی استان، کمیته‌ای در سطح شهرستان، ناحیه / منطقه تشکیل می‌شود. اعضای این کمیته به شرح زیر می‌باشد:

- ۱- مدیر/ رئیس اداره آموزش و پرورش شهرستان/ منطقه (رئیس)
- ۲- یکی از مدیران مدارس استثنایی (دبیر)
- ۳- معاون پژوهش، برنامه‌ریزی و توسعه منابع آموزش و پرورش
- ۴- معاون آموزش ابتدایی آموزش و پرورش
- ۵- معاون آموزش متوسطه آموزش و پرورش
- ۶- معاون تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش
- ۷- معاون پرورشی و فرهنگی آموزش و پرورش
- ۸- کارشناس واحد مشارکت‌های مردمی آموزش و پرورش
- ۹- یک نفر صاحب‌نظر در امور کودکان با نیازهای ویژه
- ۱۰- نماینده مدیران مدارس پذیرا

۱۱- نماینده مدیران مدارس پشیمان

۱۲- نماینده مدیران مراکز آموزشی و توان بخشی مشکلات ویژه یادگیری

۱۳- یک نفر از دانش آموزان با نیازهای ویژه موفق

۱۴- یک نفر از مدیران مدارس دوره‌های مختلف تحصیلی استثنایی

تبصره ۱۵: اعضای بندهای ۲، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۳ و ۱۴ با نظر مدیر/ رئیس اداره آموزش و پرورش شهرستان/ منطقه و تأیید رئیس اداره آموزش و پرورش استثنایی استان، انتخاب می‌شوند.

تبصره ۲: در صورت ضرورت و بر حسب موضوع از سازمان‌ها و نهادهای مربوط دعوت بعمل آید. به ویژه:

- ✓ فرمانداری/ بخشداری
- ✓ دانشکده علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی
- ✓ شورای شهر
- ✓ شهرداری
- ✓ کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان
- ✓ اداره بهزیستی
- ✓ اداره تعاون، کار و رفاه اجتماعی
- ✓ بنیاد شهید و امور ایثارگران
- ✓ اداره آموزش فنی و حرفه‌ای
- ✓ اداره راه و شهرسازی
- ✓ کمیته امداد امام خمینی (رحمه الله علیه)
- ✓ سازمان‌های مرتبط مردم نهاد شهرستان

وظایف

- ✓ احصاء چالش‌ها، برنامه‌ها و مسائل مربوط به آموزش و پرورش استثنایی شهرستان/ منطقه، بررسی و اتخاذ راهکارهای مناسب
- ✓ بسیج امکانات مادی و معنوی جهت اجرای برنامه‌های آموزش و پرورش استثنایی
- ✓ تأمین امکانات مورد نیاز فعالیت‌های آموزش، مهارتی، توان بخشی، فرهنگی و اجتماعی آموزش و پرورش استثنایی

- ✓ برنامه‌ریزی جهت شناسایی و جذب کودکان و دانش‌آموزان استثنایی تارک تحصیل و بازمانده از تحصیل در راستای پوشش حداکثری آنان
- ✓ برنامه‌ریزی جهت شناسایی و جذب کودکان دارای تأخیر رشد به منظور ارائه خدمات لازم جهت مداخله بهنگام
- ✓ برنامه‌ریزی جهت استفاده از ظرفیت صدا و سیما، رسانه‌های محلی و سایر ادارات و دستگاه‌ها جهت اصلاح نگرش عموم جامعه نسبت به کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه و معرفی توانمندی‌های آنان
- ✓ مناسب‌سازی فضاهای تحت پوشش ادارات و سازمان‌های دولتی و عمومی جهت تسهیل بهره‌مندی و دستیابی کودکان و دانش‌آموزان با نیازهای ویژه از خدمات دستگاه‌های ذی‌ربط
- ✓ مناسب‌سازی فضاهای پیرامون مدارس استثنایی، مراکز مشکلات ویژه یادگیری و مراکز راهنمایی و مشاوره خانواده دانش‌آموزان با نیازهای ویژه، جهت تسهیل دسترسی آنان به خدمات

فرایند اجرا

- ✓ برای هر یک از اعضا، توسط مدیر/ رئیس آموزش و پرورش شهرستان/ منطقه ابلاغ صادر می‌شود.
- ✓ برای تشکیل جلسات، حضور حداقل دو/ سوم اعضا ضروری است.
- ✓ جلسات مستمر حداقل هر سه ماه یک بار و بر حسب ضرورت، بر اساس درخواست دبیر و موافقت رئیس کمیته به میزان مورد نیاز، برگزار و گزارش آن به اداره آموزش و پرورش استثنایی استان ارسال شود.
- ✓ دبیرخانه کمیته در مدرسه استثنایی منتخب، مستقر می‌باشد.
- ✓ دبیر جلسه با همکاری اعضا و هماهنگی رئیس کمیته، موضوعات و دستور کار سالانه جلسات را تنظیم و پس از تأیید اداره آموزش و پرورش استثنایی استان، به کمیته ارائه می‌دهد.
- ✓ گزارش جلسات و تصمیمات متخذه، با امضای مدیر/ رئیس آموزش و پرورش شهرستان/ منطقه به واحدها، ابلاغ می‌شود.